

Historia Piotrkowa

Piotrków Trybunalski - miasto położone w środkowej części Wyżyny Łódzkiej, na pograniczu historycznych dzielnic państwa polskiego, liczy obecnie ok. 80 tysięcy mieszkańców i zajmuje obszar o powierzchni 68 km². Legenda przypisuje założenie miasta, żyjącemu w I połowie XII wieku, potężnemu możnowładcy polskiemu Piotrowi Duninowi zwanemu Włostowicem, który pokutując za czyn nierycerski, miał w Polsce wybudować 77 kościołów, w tym najstarszy kościół w Piotrkowie pod wezwaniem św. Jakuba. To od jego imienia ma pochodzić patronimiczna nazwa miasta, której

drugi człon: Trybunalski, został nadany w czasach nowożytnych dla upamiętnienia Trybunału Koronnego - najwyższego sądu dawnej Rzeczypospolitej - mającego tutaj swoją siedzibę przez 214 lat, poczynając od 1578 roku aż do katastrofy państwa polskiego u schyłku XVIII wieku. Historyczne początki Piotrkowa nie są znane, a pierwsza informacja o nim spotkana w źródłach historycznych, pochodzi z przywileju księcia krakowskiego wystawionego w 1217 roku, który potwierdza wyrok sądu książęcego, korzystny dla położonego blisko, nad Pilicą, klasztoru cystersów w Sulejowie.

W ciągu XIII wieku Piotrków rozwinął się w znaczną i ludną osadę, gdzie władcy księstw łęczyckiego i sieradzkiego zwoływali zjazdy rycerskie i odbywali sądy, w czasach, gdy władca był najwyższym sędzią swoich poddanych. Prawdopodobnie w trakcie jednego z takich zjazdów, który w roku 1291 zwołał tutaj książę sieradzki Władysław Łokietek, Piotrków otrzymał przywilej lokacyjny i prawo miejskie, bowiem w początkach XIV wieku, co wynika z dokumentów książęcych, był już miastem i cieszył się opieką władcy. Niestety pierwsze dokumenty miejskie Piotrkowa uległy zniszczeniu około 1400 roku, kiedy wielki pożar zniszczył zabudowę i naruszył mury miejskie stawiane w II połowie XIV wieku za panowania Kazimierza Wielkiego. Wtedy także zbudowana została Fara - najstarszy z piotrkowskich kościołów, którego mury bywały świadkami wydarzeń mających znaczenie dla królestwa polskiego, tu bowiem uroczystymi nabożeństwami zaczynały się w XV i XVI wieku zjazdy generalne szlachty polskiej i obrady sejmowe, a później sesje Trybunału Koronnego. Tu rozpoczynali swoje rządy, obierani władcami na sejmach elekcyjnych, potomkowie Władysława Jagiełły, który w 1404 roku potwierdził wszystkie dawne przywileje Piotrkowa i nadał jego mieszkańcom prawo magdeburskie, zapewniające samorząd i królewską opiekę. Tu składali pierwsze hołdy władcom Rzeczypospolitej wielcy mistrzowie Zakonu Krzyżackiego.

PIOTRKÓW KOLEBKĄ PARLAMENTARYZMU I DEMOKRACJI

Według najnowszych badań prof. Wacława Uruszczaka, wybitnego historyka prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego, pierwsze posiedzenie Sejmu w Piotrkowie odbyło się 25 lat wcześniej niż pierwotnie sądzono. Jak podaje Centrum Informacyjne Sejmu, 9 października 1468 r. w Piotrkowie zebrani reprezentanci szlacheccy po raz pierwszy obradowali oddzielnie, jako osobna izba poselska. Zebranie się na Sejmie Walnym posłów, wybranych wcześniej na

sejmikach ziemskich (reprezentujących tym samym cały stan szlachecki) i wyposażonych w instrukcję poselską oraz obradujących oddzielnie jako osobna izba poselska, pozwala uznać ten Sejm Walny za początek polskiego parlamentaryzmu.

Na zjeździe generalnym zwołanym do Piotrkowa przez króla Jana Olbrachta w styczniu 1493 roku nastąpiło ostateczne ustalenie kształtu parlamentu polskiego z podziałem na Izby Senacką i Poselską. Te wydarzenia powodowały, że Piotrków był w tym okresie drugą - polityczną stolicą królestwa. Nic dziwnego, że wieki XV i XVI to najlepszy okres w dziejach miasta, które pomimo trapiących je klęsk żywiołowych, pod koniec XVI wieku liczyło ponad 3000 mieszkańców w obrębie murów miejskich i na rozległych przedmieściach. Upadek miasta przyniosły dopiero klęski żywiołowe i skutki wojen ze Szwecją toczonych w XVII i początkach XVIII wieku. Wielki pożar we wrześniu 1786 roku zniszczył barokową zabudowę Starego Miasta, które odbudowane w początkach XIX wieku, zachowało tylko średniowieczny układ urbanistyczny i zabytkowe kościoły. Miejskie mury obronne, które utraciły swoje znaczenie i były w złym stanie technicznym, zostały rozebrane przed 1827 rokiem, a ratusz - dawna siedziba Trybunału Koronnego po 1867 roku z polecenia władz gubernialnych. W tym trudnym dla miasta okresie pewnego splendoru dodawały mu, powstałe w na przełomie XVII i XVIII wieku, kolegia jezuitów i pijarów kształcące młodzież szlachecką ze znacznej części kraju. W XVIII wieku pobierali tu nauki ludzie, którzy zapisali się w historii Polski jako ważne postacie życia politycznego i naukowego jak Stanisław Konarski - reformator oświaty, lub Tomasz Maruszewski i Stanisław Małachowski współtwórcy Konstytucji 3 Maja.

W okresie rozbiorów, Piotrków uzyskał możliwości rozwoju i odzyskał w pewnym stopniu dawne znaczenie po przeprowadzeniu przez miasto w 1846 roku pierwszej w Polsce linii kolei tzw. warszawsko-wiedeńskiej i posadowieniu tutaj siedziby władz utworzonej w 1867 roku guberni piotrkowskiej, która funkcjonowała do wybuchu I wojny światowej. W tym okresie powiększony został kilkakrotnie obszar zabudowy miejskiej Piotrkowa, powstało nowe centrum pomiędzy Starym Miastem i linią kolejową, rozwinęły się zakłady przemysłowe, a ludność miasta wzrosła do 40 tys. W okresie I wojny światowej, Piotrków znajdując się pod okupacją austro-węgierską, ponownie zyskał znaczenie ośrodka politycznego, będąc miejscem szczególnie ożywionej działalności patriotycznej i rekrutacji Legionów Polskich. Tutaj mieściły się Departament Wojskowy Naczelnego Komitetu Narodowego, Komenda Legionów Polskich, działały szpitale i szkoły wojskowe, a piotrkowskie drukarnie wydawały [tysiące publikacji](#), które rozchodziły się na cały okupowany kraj. Po odzyskaniu niepodległości w 1918 roku, Piotrków jako miasto powiatowe w województwie łódzkim, stracił swoje dotychczasowe znaczenie centrum administracyjnego i ośrodka politycznego.

Najważniejsze wydarzenia:

VIII w. - pierwsze osady ludności słowiańskiej

1217 - pierwsza pisemna wzmianka o Piotrkowie (dokument Leszka Białego dla opactwa cystersów w Sulejowie)

1262 - włączenie Piotrkowa do [Księstwa Sieradzkiego](#)

XIII/XIV w. - prawa miejskie (dokładna data nieznana z powodu zniszczenia odpowiedniego aktu)

1313 - Władysław Łokietek określa Piotrków jako miasto
1346-1347 - spisano [statuty piotrkowskie](#)
1404 - odnowienie praw miejskich przez Władysława Jagiełłę
1442-1628 - miejsce odbywania [synodów](#) prowincji gnieźnieńskiej
1467 - ratyfikacja pokoju toruńskiego
9 października 1468 r. - zebrani reprezentanci szlacheccy po raz pierwszy obradowali oddzielnie, jako osobna izba poselska. Data uznawana za początek polskiego parlamentaryzmu
1469 1 grudnia - na [sejmie](#) wielki mistrz Henryk VI Reuss von Plauen złożył hołd lenny Kazimierzowi IV Jagiellończykowi
1470 20 listopada - na sejmie wielki mistrz Henryk VII Reffle von Richtenberg złożył hołd lenny Kazimierzowi IV Jagiellończykowi
1493 - pierwsze posiedzenie dwuzimowego parlamentu w Piotrkowie
1578 - utworzenie Trybunału Koronnego dla Wielkopolski
1655 i 1657 - zajęcie miasta przez wojska szwedzkie (potop szwedzki)
1702 - ponowne zajęcie miasta przez wojska szwedzkie (III wojna północna)
1793 - II rozbiór Polski, włączenie Piotrkowa do zaboru pruskiego tzw. Prusy Południowe)
1807 - włączenie Piotrkowa do Księstwa Warszawskiego (departament kaliski)
1815 - włączenie Piotrkowa do Królestwa Polskiego (województwo kaliskie)
1846 2 września - odjazd pierwszego pociągu [Kolei Warszawsko-Wiedeńskiej](#) z dworca piotrkowskiego
1867 13 stycznia - utworzenie guberni piotrkowskiej, obejmującej m.in. Łódź, Częstochowę i Zagłębie Dąbrowskie
1873 5 stycznia - rozpoczęcie wydawania "Tygodnia"
1905 1 lutego - początek strajku szkolnego
1914 - w pierwszych miesiącach I wojny światowej Piotrków kilkakrotnie opanowywały wojska niemieckie i ponownie rosyjskie, ostatecznie zajęty w grudniu przez wojska austriackie
1915 - umiejscowienie w Piotrkowie siedziby Departamentu Wojskowego [Naczelnego Komitetu Narodowego](#), największy w historii rozwój piotrkowskiego ośrodka wydawniczo-prasowego
1918 2-5 listopada - rozbrojenie okupantów austriackich
1919 2 sierpnia - włączenie Piotrkowa do województwa łódzkiego
1939 :
W dniach 2-4 września nieustanne bombardowania miasta. Zniszczono około 200 budynków mieszkalnych i użyteczności publicznej
5 września [Bitwa pod Piotrkowem Trybunalskim](#) i zajęcie miasta przez Wehrmacht, początek okupacji hitlerowskiej
(wg różnych źródeł: 30 września, 5 lub 8 października) - utworzenie pierwszego [getta żydowskiego](#) w okupowanej Europie
26 października włączenie Piotrkowa do [Generalnego Gubernatorstwa](#)
1942 14-29 października - likwidacja getta piotrkowskiego (ok. 20 tys. Żydów wywieziono do obozu zagłady w Treblince, 3500 pozostało w tzw. "małym getcie", zlikwidowanym w 1944)
1945 18 stycznia - wkroczenie do Piotrkowa Armii Czerwonej i Wojska Polskiego. Wyzwolenie Piotrkowa uczczono w Moskwie 20 salwami z 224 dział[13]
Piotrków siedzibą istniejącej do 1953 wiejskiej gminy Uszczyn
1967 11 czerwca - Rada Państwa nadaje miastu, w roku 750 lecia jego istnienia, Order Sztandaru Pracy I klasy za „zasługi w rewolucyjnym ruchu robotniczym i w walce z hitlerowskim okupantem oraz w uznaniu wkładu w budownictwo socjalistyczne”
1973 - 1977 - Piotrków siedzibą gminy wiejskiej Piotrków Trybunalski
1975 1 czerwca - utworzenie województwa piotrkowskiego
1979 9 września - Dożynki Centralne z udziałem I sekretarza KC PZPR Edwarda Gierka. Rozbudowa miasta m.in. stadionu i amfiteatru miejskiego oraz budowa węzła na Gierkówce
1981

IV Śmigłowcowe Mistrzostwa Świata

utworzenie Wydziału Zamiejscowego Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Kielcach

1985 - pierwsze w Polsce mistrzostwa breakdance

1997 - przekształcenie Wydziału Zamiejscowego WSP w Filię WSP (od 2000 filia Akademii Świętokrzyskiej, od 2008 filia Uniwersytetu Humanistyczno-Przyrodniczego Jana Kochanowskiego w Kielcach)

1999 1 stycznia - likwidacja województwa piotrkowskiego, ponowne wejście Piotrkowa w skład województwa łódzkiego

2017 - [uroczystości 800-lecia miasta](#)